

KRONIKA NAUKOWA

Irena Makarczyk

Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

NADANIE TYTUŁU DOKTORA HONORIS CAUSA UNIwersytetu WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W OLSZTYNIE PROMOCJE WYDZIAŁU HUMANISTYCZNEGO

Prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński

Senat Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie 27 kwietnia 2007 r. podjął uchwałę w sprawie wszczęcia postępowania o nadanie tytułu doktora honoris causa prof. dr. hab. Wojciechowi Wrzesińskiemu. Funkcję promotora Senat powierzył prof. dr. hab. Stanisławowi Achremczykowi, natomiast ocenę zasadności wniosku recenzentom: prof. dr. hab. Stanisławowi Niciei z Uniwersytetu Opolskiego, prof. dr. hab. Jackowi Staszewskiemu z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i prof. dr. hab. Henrykowi Samsonowiczowi z Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Uroczyste nadanie tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego odbyło się 1 października 2007 r.

Wojciech Wrzesiński urodził się 4 października 1934 r. w miejscowości Krzywosądz k. Ciechocinka. Gimnazjum Księży Salezjanów ukończył w Aleksandrowie Kujawskim. Studia historyczne podjął na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, które w 1955 r. ukończył zdobywając stopień magistra. W tym też roku przybył do Olsztyna i tu otrzymał pracę w Archiwum Wojewódzkim. Łączył ją z badaniami naukowymi. Efektem były publikacje i użyskany w 1962 r. stopień doktorski na podstawie dysertacji: *Ruch polski na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1920–1939*. Przez dziesięć lat pobytu i pracy w Olsztynie Wojciech Wrzesiński aktywnie uczestniczył w życiu naukowym, m.in. brał udział w powstaniu Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego (1963), a w 1984 r. został prezesem Rady Naukowej Ośrodka. Również od 1984 r. kierował pracą redakcyjną kwartalnika „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”. Po wyjeździe w 1965 r. z Olsztyna związał się

z Uniwersytetem Wrocławskim. Tam w latach 1972–1974 był dziekanem Wydziału Filozoficzno-Historycznego, a w latach 1990–1995 prorektorem i rektorem tej uczelni. Profesor W. Wrzesiński jest znawcą XIX i XX-wiecznych dziejów Warmii i Mazur i stosunków polsko-niemieckich w czasach najnowszych. Jest autorem wielu prac naukowych, wypromował kilkudziesięciu doktorów. W latach 1997–2003 pełnił funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Historycznego.

Ks. Kardynał Stanisław Dziwisz

Senat Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie 9 maja 2008 r. podjął uchwałę w sprawie wszczęcia postępowania o nadanie tytułu doktora honoris causa księdzu kardynałowi Stanisławowi Dziwiszowi. Funkcję promotora Senat powierzył ks. prof. dr. hab. Władysławowi Nowakowi, natomiast ocenę zasadności wniosku recenzentom: ks. prof. dr. hab. Janowi Maciejowi Dyduchowi z Papieskiej Akademii Teologicznej, ks. prof. dr. hab. Władysławowi Kaczyńskiemu z Rzymu, ks. prof. dr. hab. Jerzemu Bagrowiczowi z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W promowaniu tegoż doktoratu udział wzięły trzy wydziały: Humanistyczny, Nauk Społecznych i Sztuki oraz Teologii.

Uroczyste nadanie tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego odbyło się 3 lipca 2008 r.

Ks. kardynał Stanisław Dziwisz urodził się 27 kwietnia 1939 r. w Rabie Wyżnej, k. Rabki. Jego rodzicami byli Stanisław i Zofia z domu Bielarczyk. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Nowym Targu, w 1957 r. wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Krakowie. Świecenia kapłańskie przyjął 23 czerwca 1963 r. w katedrze wawelskiej z rąk biskupa Karola Wojtyły. Po dwóch latach pracy duszpasterskiej kardynał Wojtyła powołał go na stanowisko sekretarza. W 1981 r. uzyskał stopień doktora teologii na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie. Wybór kardynała Wojtyły na Stolicę Piotrową 16 października 1978 r. zmienił życie księdza Stanisława Dziwisza. Papież Jan II powołał go bowiem na stanowisko osobistego sekretarza, funkcję tę kardynał pełnił do końca życia papieża, do 2 kwietnia 2005 r. Ks. Stanisław Dziwisz w 1998 r. został mianowany biskupem tytularnym San Leone i drugim prefektem Domu Papieskiego Kurii Rzymskiej, odpowiedzialnym za organizację audiencji i spotkań z papieżem. W 2003 r. otrzymał godność arcybiskupa. Po śmierci Jana Pawła II papież Benedykt XVI ustanowił ks. Dziwisza metropolitą krakowskim, a 24 marca 2006 r. kardynałem. Z inicjatywy ks. kardynała Dziwisza zostało powołane w Krakowie Łągiwnikach Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się” jako ośrodek pamięci o papieżu Polaku, ale też jako ośrodek upowszechniania i rozwijania nauczania papieskiego. Publikacje ks. kardynała pozwalają lepiej zrozumieć stosunek Jana Pawła II do wielu problemów i spraw Kościoła powszechnego, a także stosunek do wielu problemów dotyczących społeczeństwa przełomu XX

i XXI w. Za 26 lat posługi u boku Jana Pawła II, za wiele podejmowanych inicjatyw, m.in. na rzecz kultury i nauki ks. Dziwisz został uhonorowany wieloma godnościami, przez wiele ośrodków zagranicznych, jak i polskich. 3 lipca 2008 r. najwyższym akademickim tytułem uhonorował kardynała Dziwisza Uniwersytet Warmińsko- Mazurski w Olsztynie.

KOŁOKWIA HABILITACYJNE W ROKU AKADEMICKIM 2007/2008

Dr TOMASZ STRZEŻEK, *Kawaleria Królestwa Polskiego w powstaniu listopadowym – mobilizacja i podstawy funkcjonowania w wojnie, Olsztyn 2006.*

W pracy ukazany został codzienny byt polskiej kawalerii w czasie powstania listopadowego. Autor omawia proces mobilizacji, jaki trwał od grudnia 1830 r. do września 1831 r., działania władz i społeczeństwa w celu stworzenia kawalerii powstańczej oraz utrzymania jej przez okres wojny. Inne problemy, jakimi zajął się autor, to proces przekształcenia kawalerii czasu pokoju w kawalerię czasu wojny, wpływ stosunków społecznych, potencjału gospodarczego kraju i postaw społeczeństwa oraz armii wobec powstania i wojny na efektywność mobilizacji. Ponadto przedstawił strukturę organizacyjną armii i miejsce, jakie zajmowała w niej kawaleria, jej uzbrojenie, wyposażenie, szkolenie oddziałów, a także żywienie ludzi i koni. Praca liczy 559 stron, 77 tabel, słownik terminów, indeks oddziałów i osób. Powyższa rozprawa była podstawą w staraniach o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych.

Kolokwium odbyło się 18 grudnia 2007 r. na Wydziale Humanistycznym UWM w Olsztynie. Recenzenci: prof. dr hab. Wiesław Caban, Akademia Świętokrzyska; dr hab. Norbert Kasperek, prof. UWM w Olsztynie; prof. dr hab. Sławomir Kalembka, UMK w Toruniu; prof. dr hab. Lech Trzeciakowski, UAM w Poznaniu.

Temat wykładu habilitacyjnego: *Działania wojenne w rejonie Olsztyna w epoce napoleońskiej.*

Rada Wydziału przyjęła kolokwium habilitacyjne i wykład i podjęła uchwałę o nadaniu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia.

Dr JANUSZ HOCHLEITNER, *Obrzędy doroczne w kulturze chłopskiej Warmii południowej w XVI–XVIII wieku, Olsztyn 2006.*

W pracy ukazany został jeden z aspektów kultury ludowej Warmii południowej XVI–XVIII w., mianowicie doroczne obrzędy warmińskie o charakterze uroczystym. Autor podjął się określenia czynników, które kształtowały społeczny i mentalny obraz tzw. polskiej Warmii, gdyż – jak pisze – „dzieje Warmii w badanym okresie były wpisane w pograniczny charakter codzien-

nej egzystencji chłopów, gdzie na przestrzeni stuleci dochodziło do stykania się rozmaitych grup ludzi, niosących ze sobą odmienne tradycje, różne systemy wartości, języki czy dialekty”.

Kolokwium habilitacyjne odbyło się w dniu 13 maja 2008 r. na Wydziale Humanistycznym UWM w Olsztynie. Recenzenci: prof. dr hab. Jerzy Dygdała, UMK w Toruniu; dr hab. Wojciech Łysiak, prof. UWM w Olsztynie; prof. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński, UAM w Poznaniu; prof. dr hab. Władysław Serczyk, Uniwersytet Rzeszowski.

Temat wykładu habilitacyjnego: *Święty Jan Nepomucen jako bohater kulturowy*.

Rada Wydziału Humanistycznego przyjęła kolokwium habilitacyjne i wykład oraz podjęła uchwałę o nadaniu stopnia naukowego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia.

Dr KRZYSZTOF NAROJCZYK, *Budowa badawcza baz danych w oparciu o historyczne źródła statystyczne oraz Sund. Pakiet badawczy – Sound. Research package, v. 2.0., Olsztyn 2005.*

Praca stanowi próbę sformułowania na podstawie badań empirycznych uogólnionych podstaw teoretycznych budowy badawczych baz danych w oparciu o statystyczne źródła historyczne. Określono w niej minimalne standardy poprawności stosowania poszczególnych narzędzi i metod komputerowych. Budowa badawczej bazy danych składa się zasadniczo z dwu faz: 1) opracowania modelu teoretycznego całego systemu; 2) budowy modelu implementacyjnego w celu weryfikacji przyjętych założeń teoretycznych. Materiał empiryczny do badań stanowiły *Tabele Cła Sundzkiego*. Praktyczną egzemplifikacją uzyskanych w wyniku badań wyników jest wydana na CD-ROM badawcza baza danych – *SUND – pakiet badawczy*. Jest to elektroniczne narzędzie do badań handlu morskiego krajów bałtyckich z Europą Zachodnią i światem. Zawiera dane z duńskich rejestrów celnych dotyczące ruchu statków i towarów w Cieśninie Sund w latach 1557–1783 oraz zintegrowane oprogramowanie sortująco-analityczne. Istotną właściwością pakietu jest możliwość natychmiastowej wizualizacji wyekstrahowanych z bazy danych, co pozwala śledzić ich dynamikę, strukturę oraz wzajemne korelacje.

Kolokwium habilitacyjne odbyło się w dniu 10 czerwca 2008 r. na Wydziale Humanistycznym UWM w Olsztynie. Recenzenci: dr hab. Michał Kopczyński, Uniwersytet Warszawski; prof. dr hab. Bohdan Ryszewski, em. prof. UWM w Olsztynie; dr hab. Cezary Kukło, Uniwersytet w Białymstoku; dr hab. Marek Górny, Uniwersytet Wrocławski

Temat wykładu habilitacyjnego: *Wizualizacja danych w badaniach historycznych*.

Rada Wydziału Humanistycznego przyjęła kolokwium habilitacyjne i wykład oraz podjęła uchwałę o nadaniu stopnia naukowego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia

EGZAMINY DOKTORSKIE W DYSCYPLINIE HISTORIA
W ROKU AKADEMICKIM 2007/2008

Mgr ANNA ŻEGLIŃSKA, *Archiwum Finckensteinów.*

Promotor: prof. dr hab. Bohdan Ryszewski, em. prof. UWM w Olsztynie.
Recenzenci: dr hab. Kazimierz Łatak CRL, prof. UKSW w Warszawie;
prof. dr hab. Stanisław Achremczyk, prof. zw. UWM w Olsztynie.

Obrona pracy doktorskiej mgr Anny Żeglińskiej odbyła się w dniu 16 października 2007 r. przed Komisją Rady Wydziału Humanistycznego UWM w Olsztynie do spraw Przewodów Doktorskich w dyscyplinie historia.

Mgr TOMASZ GAJOWNIK, *Działalność polskiego wywiadu na Litwie w latach 1921–1939.*

Promotor: prof. dr hab. Jan Sobczak, em. prof. UWM w Olsztynie. Recenzenci: prof. dr hab. Waldemar Rezmer, UMK w Toruniu; prof. dr hab. Marek Jabłonowski, Uniwersytet Warszawski.

Obrona pracy doktorskiej mgr. Tomasza Gajownika odbyła się w dniu 8 kwietnia 2008 r. przed Komisją Rady Wydziału Humanistycznego UWM w Olsztynie do spraw Przewodów Doktorskich w dyscyplinie historia.

Mgr RAFAŁ LEŚKIEWICZ, *Wojskowy Sąd Rejonowy w Poznaniu (1945–1955). Procesy archiwotwórcze.*

Promotor: prof. dr hab. Bohdan Ryszewski, em. prof. UWM w Olsztynie. Recenzenci: prof. dr hab. Bogusław Polak, Politechnika Koszalińska; dr hab. Krzysztof Szwagrzyk, IPN we Wrocławiu.

Obrona pracy doktorskiej mgr. Rafała Leśkiewicza odbyła się w dniu 16 czerwca 2008 r. przed Komisją Rady Wydziału Humanistycznego UWM w Olsztynie do spraw Przewodów Doktorskich w dyscyplinie historia.

Mgr MARIA ELŻBIETA KORYBUT-MARCINIAK, *Dobroczynność w Wilnie w I połowie XIX wieku.*

Promotor: dr hab. Norbert Kasperek, prof. UWM w Olsztynie. Recenzenci: prof. dr hab. Teresa Kulak, Uniwersytet Wrocławski; prof. dr hab. Wiesław Caban, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Kielcach

Obrona pracy doktorskiej mgr Marii Elżbiety Korybut-Marciniak odbyła się w dniu 16 czerwca 2008 r. przed Komisją Rady Wydziału Humanistycznego UWM w Olsztynie do spraw Przewodów Doktorskich w dyscyplinie historia.

Mgr JERZY MAREK ŁAPO, *Stanowiska archeologiczne i miejsca o znaczeniu historycznym na dawnym pograniczu galindzko-jaćwie skim w świadomości Mazurów (XVI w.-I połowa XX w.).*

Promotor: prof. dr hab. Stanisław Achremczyk, prof. zw. UWM w Olsztynie. Recenzenci: prof. dr hab. Janusz Małek, UMK w Toruniu; dr hab. Wojciech Łysiak, prof. UWM w Olsztynie.

Obrona pracy doktorskiej mgr. Marka Jerzego Łapo odbyła się w dniu 20 czerwca 2008 r. przed Komisją Rady Wydziału Humanistycznego UWM w Olsztynie do spraw Przewodów Doktorskich w dyscyplinie historia.

Tomasz Gajownik

Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

**ŹRÓDŁA DO DZIEJÓW POLSKO-LITEWSKIEJ
RYWALIZACJI WYWIADOWCZEJ
W DWUDZIESTOLECIU MIĘDZYWOJENNYM XX WIEKU
(W ZASOBIE LITEWSKIEGO CENTRALNEGO
ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W WILNIE)**

Dzieje polsko-litewskich stosunków politycznych w okresie międzywojennym XX w. obfitowały w wiele niespodziewanych wydarzeń i zwrotów. Zarówno spotkania na niwie dyplomatycznej na arenie międzynarodowej, jak i nieformalne dwustronne kontakty niosły za sobą nadzieje na unormowanie niecodziennej, nawet jak na ówczesne uwarunkowania geopolityczne w Europie, sytuacji dwóch sąsiadujących ze sobą państw. W obliczu nieuregulowanych stosunków międzypaństwowych ważną rolę w pozyskiwaniu informacji na temat sąsiedniego państwa odgrywały działania nieformalne, zakulisowe. W tym celu obie strony wykorzystywały, na szeroką skalę, służby wchodzące w skład ministerstw spraw zagranicznych oraz służby specjalne, zarówno wojskowe, jak i cywilne.

Wytworzona w tym okresie dokumentacja aktowa zawierała nie tylko wyniki prac służb wywiadowczych w postaci licznych analiz i syntez w odniesieniu do szerokiego spektrum życia politycznego, społecznego i gospodarczego obu krajów, lecz także materiały ewidencyjne agentur polskiego i litewskiego wywiadu. Stąd stała się celem poszukiwań, w okresie II wojny światowej, niemieckich i sowieckich organów kontrwywiadowczych. Strona polska część dokumentacji zniszczyła, część zdołała wywieźć z kraju, jednak większość znalazła się w rękach niemieckich. Strona litewska postąpiła podobnie, próbując zniszczyć materiały o proveniencji wywiadowczej, w momencie jawnej agresji Związku Sowieckiego latem 1940 roku. I tym przypadku nie udało się tego zadania wykonać całkowicie, spora liczba teczek agentury i innej dokumentacji znalazła się w rękach sowieckiego NKWD. Sowieci identycznie postąpili w momencie wkroczenia na ziemie polskie latem 1944 roku, kiedy to specjalne grupy poszukiwały materiałów wytworzonych przez Oddział II Sztabu Głównego Wojska Polskiego. W okresie powojennym zdobyte w ten sposób materiały znalazły się albo w centrali NKWD, a następnie KGB w Moskwie, albo w zostały złożone w archiwach podległych ministerstwu